

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część LVIII. — Wydana i rozesłana dnia 9. sierpnia 1895.

Treść: **№ 111.** Ustawa o wykonywaniu sądownictwa i właściwości Sądów zwyczajnych w sprawach cywilnych (Norma jurysdykcyjna).

111.

Ustawa z dnia 1. sierpnia 1895, o wykonywaniu sądownictwa i właściwości Sądów zwyczajnych w sprawach cywilnych (Norma jurysdykcyjna).

Za zgodą obu Izby Rady państwa postanawiam co następuje:

Część pierwsza.

O sądownictwie w ogólności.

Rozdział pierwszy.

O Sądach i organach sądowych.

Sądy zwyczajne.

§. 1.

O ile szczegółowe ustawy sądownictwa w sprawach cywilnych innym władzom lub organom nie przekazują, należy wykonywanie tego sądownictwa do Sądów powiatowych, do Sądów powiatowych do spraw handlowych i morskich, do Sądów obwodowych i krajowych, do Sądów handlowych, do Sądów handlowych i morskich, do Sądów krajowych wyższych i do Najwyższego Trybunału sprawiedliwości (Sądy zwyczajne).

Stosunek instancji sądowych.

§. 2.

Do wykonywania tego sądownictwa w pierwszej instancji są powołane: Sądy powiatowe,

Sądy obwodowe lub krajowe, Sądy handlowe, tudzież Sądy handlowe i morskie.

Do sądenia spraw handlowych i morskich będą we wszystkich miejscowościach, gdzie się samostny Sąd handlowy albo Sąd handlowy i morski znajduje, osobne Sądy powiatowe do spraw handlowych i morskich ustanowione. Drogą rozporządzeń mogą być Sądy powiatowe do spraw handlowych i morskich także w innych miejscowościach zaprowadzone.

§. 3.

W dalszym toku prawnym sprawa przeciwko wyrokowi i uchwałom Sądów powiatowych (apelacya, rekurs) idzie w drugiej instancji do Sądów obwodowych i krajowych. Jednakowoż apelacya od wyroku Sądu powiatowego, który tenże w zakresie sądownictwa handlowego albo morskiego, lub też sądownictwa w sprawach górniczych ferował, i to wyraźnie w wyroku zaznaczył, idzie do Sądów handlowych, do Sądów handlowych i morskich, do senatów handlowych, albo do senatów, które w Sądach obwodowych i krajowych do wykonywania sądownictwa w sprawach górniczych są powołane.

W trzeciej instancji środki prawne, wniesione od wyroków i uchwał Sądów powiatowych (rewizya, rekurs), Najwyższy Trybunał sprawiedliwości rozpoznawać będzie.

§. 4.

W dalszym toku prawnym, po wyroku i uchwale, w Sądzie obwodowym lub krajowym albo też w Sądzie handlowym zapadłej, pójdzie sprawa w instancji drugiej (apelacya, rekurs), do Sądów krajowych wyższych, a w trzeciej instancji (rewizya, rekurs), do Najwyższego Trybunału sprawiedliwości.

Sprawowanie sądownictwa w Sądach zwyżajnych.

§. 5.

W Sądach powiatowych należy wykonywanie sądownictwa do jednego lub kilku sędziów samoistnych.

Tymi sędziami samoistnymi są: naczelnik Sądu powiatowego (sędzia powiatowy), i ci urzędnicy sędziowscy Sądu powiatowego, do sprawowania urzędu sędziowskiego uzdatnieni, których naczelnik przełożonego Sądu krajowego wyższego upoważnił do samoistnego sprawowania urzędu sędziowskiego w cywilnych sprawach spornych albo w sprawach sądownictwa dobrowolnego w tymże samym Sądzie powiatowym.

Naczelnik przełożonego Sądu krajowego wyższego może samoistnie sprawowanie wszystkich czynności urzędowych danego Sądu powiatowego w zakresie wykonywania egzekucyi i spraw hipotecznych, o ile jedne i drugie do Sądów powiatowych należą, jednemu lub kilku urzędnikom sędziowskim, do samoistnego sprawowania urzędu sędziowskiego upoważnionym, w ten sposób powierzyć, że oni w tym Sądzie owe czynności wyłącznie załatwiać będą.

Sądom powiatowym, znajdującym się w miejscu siedziby Sądu obwodowego lub krajowego, przydzielą naczelnik owego Sądu obwodowego albo krajowego, urzędników sędziowskich, ilu potrzeba, z grona urzędników sędziowskich Trybunału, do samoistnego sprawowania urzędu sędziowskiego upoważnionych.

§. 6.

W miejscach siedziby samoistnego Sądu handlowego albo Sądu handlowego i morskigo, wybierze prezydent owych Sądów sędziów dla Sądów powiatowych, w §. 2, ustępie 2 wymienionych, z grona urzędników sędziowskich Trybunału, do samoistnego sprawowania urzędu sędziowskiego upoważnionych.

Po za tym przypadkiem obowiązują w sprawach obsadzenia wymienionych Sądów powiatowych, w miejscu siedziby Sądu obwodowego albo krajowego istniejących, przepisy §. 5.

§. 7.

O ile Procedura cywilna albo przepisy o wewnętrznem urządzeniu Sądów i porządku czynności sądowych inaczej nie stanowią, sprawują jurysdykcję w Sądach obwodowych, krajowych i handlowych, senaty, które się zawsze składają z przewodniczącego i dwóch członków, bez względu na to, czyli te Sądy orzekają w pierwszej lub też w drugiej instancyi.

W samoistnych Sądach handlowych, albo w tych Sądach obwodowych i krajowych, którym służy sądownictwo w sprawach handlowych albo morskich lub też w sprawach górniczych, bez względu na to, czyli tenże Sąd sprawę sporną w pierwszej lub w drugiej instancyi sędzi, zajmie w senacie miejsce jednego członka, fachowy sędzia obywatelski stanu kupieckiego albo z kół fachowych marynarzy (senat handlowy) lub górników (senat górniczy) przybrany. We wszystkich innych przypadkach, składają się senaty Sądów obwodowych i krajowych z urzędników sędziowskich, do sprawowania urzędu sędziowskiego uzdolnionych.

Naczelnik Sądu obwodowego albo krajowego może z pomiędzy członków swojego Trybunału zamianować sędziów samoistnych, którzy wniesione do Trybunału, jako Sądu pierwszej instancyi, podania w sprawach amortyzacyjnych i hipotecznych, tudzież prośby o dozwoleńie egzekucyi, bez poprzedniej narady senackiej, samoistnie załatwiać będą. Szczegółowe o tem przepisy będą wydane drogą rozporządzeń.

Weksłowe nakazy płatnicze i nakazy ubezpieczenia weksłowego, zawsze ustanowieni do tego członkowie Trybunału w charakterze sędziów samoistnych wydawać będą.

§. 8.

O ile przepisy o wewnętrznem urządzeniu Sądów i porządku czynności sądowych inaczej nie stanowią, należy sprawowanie sądownictwa cywilnego w Sądach krajowych wyższych do senatów, złożonych z przewodniczącego i czterech sędziów.

Osobny statut określi, jakim porządkiem Najwyższy Trybunał sprawiedliwości sądownictwo w sprawach cywilnych wykonywać będzie.

Narada i głosowania.

§. 9.

Senaty Trybunałów, przed którymi odbywają się rozprawy w sprawach cywilnych, albo które rozstrzygają sprawy, samemu Sądowi zastrzeżone, nie mogą, wliczając przewodniczącego, składać się z mniejszej ilości głosujących, aniżeli jest postanowiona w §§. 7 i 8.

Do rozpraw, dłuższy czas trwających, wolno przewodniczącemu przybrać sędziów uzupełniających, którzy biorą udział w rozprawie i zajmują w niej miejsce członka, który ze senatu wystąpił.

§. 10.

Przewodniczący kieruje głosowaniem a naradą wtedy, gdy się przed głosowaniem odbyła.

Jeżeli jest ustanowiony sprawozdawca, tenże najsamprzód głosuje; przewodniczący bierze taki sam udział w kreskowaniu jak każdy inny członek senatu i głos swój na końcu daje. Po za tem rangą starsi sędziowie głosują przed młodszymi. Fachowy sędzia obywatelski daje swój głos bezpośrednio po sprawozdawcy, albo też, gdy go niema, przed innymi członkami senatu.

§. 11.

Sędziemu nie wolno odmówić głosu w kwestyi, do uchwały przedstawionej; co się szczególnie odnosi do sędziego, który w głosowaniu nad kwestyą wstępną pozostał w mniejszości.

Przedewszystkiem odbywa się głosowanie w kwestyi właściwości sądu, tudzież potrzeby uzupełnienia postępowania i w innych kwestyach wstępnych. Jeżeli w sprawie głównej kilka roszczeń rozpoznać wypadnie, odbędzie się głosowanie nad każdym roszczeniem z osobna.

§. 12.

Uchwały Sądu zapadają bezwzględną większością głosów, to znaczy, że do każdej uchwały potrzeba więcej aniżeli połowy wszystkich głosów.

Jeżeliby się przytem nadarzyły trudności, które powtórnem kolejnem zapytaniem głosujących o ich zdania, w każdej kwestyi oddzielnie, nie mogły być usunięte, natenczas przewodniczący rozdzieli każdą kwestyę, w której ma zapasę uchwały, na szczegółowe a dla rozpoznania sprawy stanowcze punkta, i tym trybem odpowiednio głosowanie nad każdym takim punktem z osobna zarządzając, doprowadzi do tego, ażeby się w przedmiocie rozprawy skupiła większość głosów dla powzięcia decyzji.

Jeżeliby co do uchwalic się mających sum pieniężnych więcej niż dwa zdania się utworzyły, a żadne z nich większości nie otrzymało, natenczas głosy, dane na rzecz największej sumy tak długo się doliczają do głosów, które padły na mniejsze ale tamtej najbliższe sumy, aż się bezwzględna większość okaże.

§. 13.

W kwestyi różnicy zdań, powstałej co do tego, ażali przewodniczący ogłosił uchwałę zgodnie z wyatkami głosowania, rozstrzyga senat.

§. 14.

Przebieg narady i głosowania zapisuje się w osobnym protokole. Sposób prowadzenia tegoż

określą przepisy o wewnętrznem urządzeniu sądów i porządku czynności sądowych.

Protokoliści.

§. 15.

Osoby, używane do prowadzenia protokołu rozpraw i innych sądowych czynności urzędowych, muszą być zaprzysiężone.

Kancelarya sądowa.

§. 16.

W każdym Sądzie istnieje kancelarya sądowa. Do niej należy przyjmowanie aktów, które do Sądu weszły, wygotowanie sądowych rozstrzygnięć i innych załatwień, wykonanie doręczeń i zaważań, przechowywanie aktów sądowych, jakoteż przedsiębranie wszelkich innych czynności urzędowych, które ustawy lub rozporządzenia jej przydzielają.

Z etatu osobowego kancelaryi sądowej mogą być również wzięte osoby, potrzebne do pisania protokołów.

Organa wykonawcze.

§. 17.

W szczegółowych Sądach i w miarę potrzeby wolno ustanowić osobnych urzędników egzekucyjnych do przedsiębrania czynności egzekucyjnych.

W Sądach, nie mających urzędników egzekucyjnych będą woźni sądowi albo inne, ustawą do tego powołane organa pełnić czynności egzekucyjne, organom egzekucyjnym zastrzeżone.

§. 18.

Naczelnikami i kierownikami kancelaryi sądowej tudzież urzędnikami egzekucyjnymi wolno mianować jedynie osoby, które szkoły średnie ukończyły i świadectwem egzaminu z dobrym postępem wykazały, że posiadają wiadomości szczegółowe, dla tego rodzaju urzędu potrzebne. Przepisy o przedmiotach i urządzeniu tego egzaminu, jakoteż o składzie komisji egzaminacyjnej, będą wydane drogą rozporządzenia. Egzamin ten obejmie również potrzebne do sprawowania urzędu wiadomości prawne.

Urzędnicy egzekucyjni są obowiązani do złożeń kaucyi w ilości rocznej płacy, według przepisów o kaucyach słuźbowych.

Rozdział drugi.

Nieprzyjęcie sędziów i innych organów sądowych.

Nieprzyjęcie sędziów.

§. 19.

W sprawach cywilnych wolno nie przyjąć sędziego:

1. z powodu, że go w odnośnym przypadku prawo od wykonywania aktów sędziowskich wyłącza;

2. z powodu, że zachodzi dostateczna przyczyna wątplić o jego bezstronności.

§. 20.

W zakresie sądownictwa cywilnego, sędzia jest wyłączony od sprawowania urzędu sędziowskiego:

1. w sprawach, w których on sam jest stroną, albo do jednej ze stron w stosunku spółprawnionego albo spółobowiązanego zostaje, lub też ma względem niej obowiązek dania regresu;

2. w sprawach żony albo krewnych lub powinowatych w linii prostej, albo też osób, z którymi w linii ubocznej aż do czwartego stopnia jest spokrewniony lub do drugiego spowinowacony;

3. w sprawach rodziców przybranych albo wychowawców, dzieci przybranych albo wychowawców, pupilów i oddanych jego pieczy;

4. w sprawach, dla których był albo jest jeszcze upoważniony od jednej ze stron;

5. w sprawach, w których w Sądzie niższym brał udział w wydaniu zaczepionego wyroku albo uchwały.

§. 21.

Prawo nieprzyjęcia wolno wykonać każdej stronie i nie ma różnicy, czyli ze względu na zachodzące stosunki niebezpieczeństwo dla samej strony nieprzyjmującej istnieje czyli dla jej przeciwnika.

Nie wolno stronie nie przyjąć sędziego z obawy stronności, jeżeli się wdała w rozprawę albo czyniła wnioski przed sędzią stronnym, nie robiąc użytku z przyczyny nieprzyjęcia, która jej była wiadomą.

§. 22.

Nieprzyjęcie sędziego oznajmia się Sądowi, do którego nieprzyjęty sędzia należy, na piśmie albo

ustnie do protokołu. Zarazem trzeba dokładnie oznaczyć okoliczności, nieprzyjęcie uzasadniające.

Nieprzyjęty sędzia winien odpowiedzieć na takie oświadczenie strony.

Strona, nieprzyjmująca sędziego z obawy stronności, powinna uprawdopodobnić te przyczyny nieprzyjęcia, którym sędzia ten zaprzeczył. Jeżeli strona z obawy stronności nie przyjmuje sędziego, przed którym już się przedtem wdała w rozprawę albo czyniła wnioski, winna zarazem wiarogodnie wykazać, że przyczyna nieprzyjęcia albo dopiero później powstała albo też dopiero później doszła do jej wiadomości.

Przytoczone przez stronę przyczyny wyłączenia zawsze z urzędu winny być sprawdzone.

§. 23.

Jeżeli nieprzyjęty sędzia należał do Sądu powiatowego, natenczas przedłożony Sąd obwodowy, krajowy albo handlowy sprawę nieprzyjęcia rozstrzygnie; gdyby zaś ów sędzia należał do Trybunału, ten sam Trybunał; atoli gdyby na skutek usunięcia się tego sędziego Trybunał dla braku kompletu nie mógł powziąć uchwały, rozstrzygnie tę sprawę Trybunał, w toku instancyi tantemum przedłożony.

§. 24.

Sąd rozstrzygnie sprawę nieprzyjęcia sędziego uchwałą, bez poprzedniej ustnej rozprawy; wolno jednak Sądowi orzekającemu przed uchwałą zarządzić wszelkie wyjaśniające dochodzenia i przesłuchania, które mu się wydadzą potrzebnymi.

Rozstrzygnięcie, uwzględniające nieprzyjęcie sędziego, nie może być zaczepione żadnym środkiem prawnym. Rozstrzygnięcie to będzie z urzędu zakomunikowane naczelnikowi Sądu, do którego nieprzyjęty sędzia należy; a gdyby nim był naczelnik Sądu powiatowego, naczelnikowi Trybunału, w sprawie nieprzyjęcia właściwego; w razie nieprzyjęcia prezydenta Trybunału należy rozstrzygnięcie podać do wiadomości zastępcy prezydenta tego samego Trybunału; a gdyby nieprzyjęcie obejmowało prezydenta i wszystkich członków jego Trybunału, przedłoży się owe rozstrzygnięcie prezydentowi Trybunału, który w toku instancyi stanowi dla tamtego Sąd wyższy.

§. 25.

Aż do prawomocnego załatwienia prośby o nieprzyjęcie sędziego wolno sędziemu nieprzyjętemu przedsięwziąć tylko czynności niecierpiące zwłoki.

W przypadkach uwzględnienia nieprzyjęcia, osoby, którym w myśl §. 24, ustęp 2 rozstrzygnięcie powyższe oznajmiono, zarządzają bezzwłocznie co potrzeba, ażeby powołaniem sędziego do sprawowania urzędu sędziowskiego w odnośnej sprawie zdanego, ile możności jak najrychlej została usunięta przeszkoda w podjęciu postępowania albo w załatwieniu sprawy.

Nieprzyjęcie innych organów sądowych.

§. 26.

Przepisy o nieprzyjęciu sędziego będą również stosowane do protokolistów, do funkcyjnaryuszy kancelaryi sądowej i do urzędników egzekucyjnych, o ile te osoby działają jako organa dla doręczeń i dla pisemnych poświadczeń, albo jako organa wykonawcze; do orzekania o nieprzyjęciu w tych przypadkach jest powołany naczelnik Sądu, mający nadzór urzędowy nad tymi organami.

Rozstrzygnięcie to nie może być zacepione żadnym środkiem prawnym.

§. 27.

Organa sądowe, do których się poprzedzające przepisy nie odnoszą, gdy się znajdują w stosunkach sędziego od sprawowania urzędu wyłączających, doniosą o tem naczelnikowi Sądu.

Naczelnik Sądu, w charakterze kierownika urzędu, postanowi w każdym szczegółowym przypadku o tem, czyli taki organ ma się uchylić od urzędowania.

Rozdział trzeci.

O właściwości.

Wyznaczenie Sądu właściwego przez Najwyższy Trybunał sprawiedliwości.

§. 28.

Jeżeli sprawa cywilna wprawdzie sądownictwu swojskiemu podlega, atoli co do niej u Sądów swojskich albo braknie warunków właściwości miejscowej, niniejszą ustawą wymaganych, albo takowe nie dadzą się wysledzić, natenczas Najwyższy Trybunał sprawiedliwości z pomiędzy kilku Sądów, dla odnośnej sprawy przedmiotowo właściwych, jeden Sąd wyznaczy, który dla niej odtąd za miejscowo właściwy poczytany będzie. W sprawach cywilnych spornych nastąpi takie wyznaczenie na wniosek strony, zresztą zaś z urzędu.

Czas trwania właściwości sądowej.

§. 29.

Jeżeliby okoliczności, które w chwili wprowadzenia postępowania dla oznaczenia właściwości danego Sądu były decydującymi, w ciągu procesu się zmieniły, Sąd ów mimo to zachowa swą właściwość aż do końca sprawy, która prawidłowo u niego zawisła. Wszelako to się nie stosuje do takich zmian, w skutek których sprawa została odjęta jurysdykcji sądów swojskich albo też jurysdykcji sądów zwyczajnych.

Delegacya.

§. 30.

Jeżeli Sąd w wykonywaniu sądownictwa natrafi na przeszkodę, polegającą na jednej z przyczyn w §. 19 przewidzianych, doniesie o niej Sądowi, w toku instancyj nad nim wyższemu, który w takim razie dla odpowiedniej sprawy inny Sąd tej samej kategorii do jej przeprowadzenia i rozpoznania wyznaczy.

§. 31.

Sąd krajowy wyższy, w okręgu którego Sąd właściwy się znajduje, mocen jest na wniosek strony w miejsce tegoż inny Sąd swojego okręgu, ale tej samej kategorii, do przeprowadzenia i rozpoznania danej sprawy wyznaczyć, gdy ma powody uważać takie zarządzenie za odpowiednie celowi; prócz tego wolno w tych samych warunkach należąca do Sądu powiatowego pertraktację spadku albo sprawowanie władzy opiekuńczej lub kuratelarnej przekazać Trybunałowi pierwszej instancji.

Delegacya z jednego okręgu apelacyjnego do innego, jest zastrzeżona Najwyższemu Trybunałowi sprawiedliwości.

Prośba o delegację nie wstrzymuje postępowania. Sąd ją rozstrzygnie bez poprzedniej ustnej rozprawy. Przedtem atoli mają być wezwane: Sąd, któryby sam przez się do przeprowadzenia i rozpoznania sprawy był właściwym, a zarazem też strony, ażeby w oznaczonym terminie udzieliły potrzebnych wyjaśnień.

Ograniczenie właściwości do okręgu sądowego.

§. 32.

Każdy Sąd urząd swój we własnym zakresie działania i na terytorjum swojego okręgu sam sprawować będzie.

Jednakowoż mając doręczyć lub dokonać jaką inną czynność sądową w budynkach wojskowych lub obrony krajowej, wojskiem lub milicją krajową obsadzonych, należy przedtem zawiadomić o tem komendanta i przybrać do tego osobę wojskową lub osobę obrony krajowej, w tym celu od komendanta przydaną.

Przy doręczaniu osobom z prawem zakrajowości, tudzież innym osobom, podlegającym urzędowi Naczelnego Marszałka Dworu, jakoteż przy wykonywaniu innych rozporządzeń sądowych, tyczących się osób wymienionych, należy używać pośrednictwa Urzędu Naczelnego Marszałka Dworu, a w razie potrzeby, Ministerjum domu cesarskiego i spraw zagranicznych.

Tego samego proceduru należy przestrzegać, gdy przeciwko osobom, zwyczajajnym Sądom podlegającym, wypadnie wykonać jaki akt sądowy w cesarskich zabudowaniach dworskich albo w mieszkaniach członków Domu cesarskiego lub też osób z prawem zakrajowości.

§. 33.

Wyjątkowo, gdy zachodzi niebezpieczeństwo ze zwłoki, albo akt sądowy na granicy okręgu sądowego ma być dokonany, wolno Sądowi w celu spełnienia czynności urzędowej przekroczyć granicę swego okręgu, ale nigdy mu nie wolno przekroczyć granic Państwa. Sąd okręgu, gdzie czynność urzędowa w powyższych warunkach się spełnia, ma być o tem powiadomiony.

Przekazanie szczegółowych czynności przewodniczącemu albo sędziemu wyznaczonemu.

§. 34.

Jedynie w przypadkach, prawnie postanowionych i w przepisach o wewnętrznym urządzeniu Sądów i porządku czynności sądowych określonych, dozwoleń jest przedsięwzięcie czynności sądowych prezydentowi Trybunału albo przewodniczącemu senatu, przeprowadzeniem albo rozpoznaniem sprawy zajętego, alboważ poruczenie czynności sądowych jednemu z członków senatu albo Sądowi właściwego (sędzia wyznaczony).

Poruczenie czynności sądowych członkom senatu albo członkom Sądowi właściwego służy jedynie senatowi, do przeprowadzenia i rozpoznania sprawy powołanemu, chyba że odnośne przepisy co innego w tej mierze stanowią, a w szczególności, gdy przewodniczący senatu do takiego poruczenia wyraźnie jest upoważniony.

§. 35.

W postępowaniu trybunalskiem należy sędziowskie czynności urzędowe poruczyć sędziemu wy-

znaczonemu, gdy one mają być dopełnione poza usną rozprawą lub posiedzeniem senatu, a zarazem niema podstawy do wezwania innego Sądu.

O ile ustawa inaczej nie przepisuje mocen jest Sąd wyznaczający zmienić uchwały sędziego wyznaczonego, na wniosek lub z urzędu. Jednakowoż przedtem przeprowadzi Sąd dochodzenia, do wyjaśnienia stanu sprawy potrzebne.

Poruczenie wykonania czynności urzędowych innemu Sądowi.

§. 36.

Jeżeli to szczegółowe przepisy prawne nakazują, albo w celu łatwiejszego traktowania sprawy, lub też dla zaoszczędzenia zbytecznych kosztów, poruczy Sąd obwodowy, krajowy, handlowy, albo Sąd handlowy i morski, czynności urzędowe, według §. 32, ustęp 1 do niego samego należące, jednemu ze Sądów powiatowych swojego okręgu trybunalskiego. W celu wykonania czynności urzędowych poza swoim okręgiem (pomoc prawna), uda się Sąd sprawy wiszącej do tego Sądu, w którym albo w okręgu którego czynność ma być dokonana.

Poruczając wykonanie aktów urzędowych innemu Sądowi (sędzia wezwany), należy do niego wystosować odpowiednie wezwanie. Wzywając o to Sąd zagraniczny, należy przy tem zachować odnośne szczegółowe postanowienia (traktaty państwowe, oświadczenia Rządów, rozporządzenia ministerjalne).

Pomoc prawna na wezwanie Sądów austriackich.

§. 37.

Na obszarze niniejszego prawa istniejące Sądy mają obowiązek dawać sobie wzajemnie pomoc prawną.

Na obszarze, na którym niniejsza ustawa obowiązuje, należy o pomoc prawną wezwać Sąd powiatowy, w okręgu którego czynność urzędowa ma być wykonaną, chyba że w danym przypadku co innego jest postanowionem. Wezwanie o dokonanie wpisu do księgi publicznej albo o dopełnienie czynności, którą jedynie ściśle oznaczony Trybunał wykonać jest upoważniony, ma być wystane do Sądu, w którym się znajduje wykaz dla wpisu przeznaczony, albo który w ogóle do wykonania takiej czynności jest powołany.

Sędzia wezwany odrzuci wezwanie, gdy mu dla odnośnej czynności braknie właściwości miejscowej.

Pomoc prawna na żądanie Sądów zagranicznych.

§. 38.

Pozostające pod panowaniem prawa niniejszego Sądy będą na żądanie dawały pomoc prawną Sądowi zagranicznemu, o ile odnoszące się do tej materii przepisy szczegółowe (traktaty państwowe, oświadczenia Rządów, rozporządzenia ministerjalne) nie są temu przeciwnie.

Należy odmówić pomocy prawnej:

1. gdy Sąd wzywający zażądał czynności, która według postanowień, w obrębie państwa obowiązujących, do zakresu urzędowego Sądów nie należy; gdyby zażądana czynność wchodziła w zakres działania innych władz swojskich, może Sąd wezwany przesłać otrzymane wezwanie władzy kompetentnej;

2. gdy przepisy, Sądy swojskie obowiązujące, wykonania takiej czynności wzbraniają;

3. gdy wzajemność nie jest zachowana. Jeżeli Sąd wezwany ma wątpliwość pod względem zachowania wzajemności, zasięgnie co do tego deklaracji Ministra sprawiedliwości, która będzie dlań obowiązującą.

§. 39.

Żądania pomocy prawna ma być udzielona zgodnie z przepisami, Sąd wezwany obowiązującymi. O ile na to owe przepisy pozwalają, Sąd wezwany z własnego popędu zarządzi i rozporządzi co do spełnienia wezwania potrzeba.

Udzielając pomocy prawnej, wolno odstąpić od obowiązujących w państwie ustaw, ale jedynie wtedy, gdy wezwaniu domaga się wyraźnie, aby przy spełnieniu dokonać się mającej czynności był zachowany oznaczony proceder, prawem zagranicznym opisany, a ten proceder żadnym przepisem prawa austriackiego nie jest wzbroniony.

§. 40.

Jeżeli Sąd wezwany odmówi pomocy prawnej, albo jeżeli z powodu jej udzielenia, między Sądem wzywającym a wezwanym, różnica zdań o jej wykonanie lub też pod innymi względami powstanie, natenczas Sąd krajowy wyższy, Sądowi wezwanemu przelożony, na prośbę wzywającego Sądu zagranicznego albo innego do takiej prośby upoważnionego organu zagranicznego, orzeknie o prawności odmowy i w ogóle o każdej z owego nieporozumienia powstałej kwestyi, nie odbywając przedtem rozprawy ustnej.

Badanie właściwości.

§. 41.

Sąd zbada z urzędu swoją właściwość, gdy jaka sprawa sporna dobrowolnego sądownictwa u niego zawisła.

W cywilnych sprawach spornych podstawą do tego badania jest to, co w tym celu powód przedstawił, chyba że Sąd wie o nieprawdziwości podań powoda.

Nie będąc związanym podaniami stron, Sąd warunki, o jego właściwości stanowiące, w następujących sprawach z urzędu badać będzie: w cywilnych sprawach niespornych, dalej w postępowaniu egzekucyjnym, jakoteż w przypadkach, gdy ma przyzwolić na tymczasowe zarządzenie albo orzec upadłość. Wolno mu przytem zażądać wszelkich potrzebnych wyjaśnień od osób w sprawie udział biorących.

§. 42.

Jeżeli sprawa już wisząca jest wyjęta z pod jurysdykcji Sądów austriackich albo przynajmniej Sądów zwyczajnych, natenczas Sąd, do którego się w tej sprawie zwrócono, w jakimkolwiek bądź okresie postępowania niewłaściwość swoją i nieważność postępowania poprzedniego natychmiast, we formie uchwały orzeknie. Tak samo postąpi sobie Sąd wyższej instancji, gdy brak ten dopiero u niego na jaw wyjdzie.

Jeżeli ta wadliwość dopiero po prawomocnem zakończeniu postępowania na jaw wyjdzie, natenczas Najwyższy Trybunał sprawiedliwości, na odpowiedni wniosek Najwyższej Władzy administracyjnej, nieważność odbytego postępowania sądowego orzeknie.

Sąd nie może wydać orzeczenia po myśli ustępów 1 i 2. jeżeli pod względem przyczyny nieważności, ciągle jeszcze obowiązujące rozstrzygnięcie tego samego lub jakiego innego Sądu temu się sprzeciwia.

Przepisy ustępu 1 i 2 będą również stosowane w przypadkach, gdy sprawa, nie będąca przedmiotem sądownictwa dobrowolnego, jako sprawa niesporna u Sądu zawisła.

§. 43.

Sąd, do którego się strona udała, odrzuci skargę z urzędu, gdy się uzna dla niej niewłaściwym z innych przyczyn aniżeli w §. 42 przytoczonych (§. 41. ustęp 2). Jednakowoż, gdyby na skargę ustną rozprawa już była rozpisana, wolno Sądowi uznać siebie niewłaściwym jedynie w przypadku,

gdy pozwany w czasie należitym, zarzucił niewłaściwość albo gdy według przepisów niniejszej ustawy, Sąd dla odnośnej sprawy, nawet na skutek wyraźnego układu stron, nie może się stać właściwym.

Orzeczenie w tej mierze zapadnie we formie uchwały.

§. 44.

Sąd, w którym sprawę poruszono, orzeknie w jakimkolwiek bądź okresie postępowania, z urzędu albo na wniosek, niewłaściwość swoją we formie uchwały, jeśli dla sprawy sądownictwa dobrowolnego, dla postępowania egzekucyjnego albo tymczasowego zarządzenia, niemniej dla postępowania konkursowego, inny Sąd jest właściwym; Sąd ten przekaże sprawę Sądowi właściwemu, jeżeli w szczególnym przypadku i w danych warunkach Sąd właściwy może być oznaczony.

O tej uchwale przekazującej, która zapadnie bez poprzedniej rozprawy ustnej, będą strony powiadomione.

Sąd, który orzekł swą niewłaściwość ale nie powziął uchwały przekazania sprawy innemu Sądowi, może aż do prawomocności swego orzeczenia wydać wszelkie zarządzenia, dla obrony interesów publicznych i dla bezpieczeństwa stron potrzebne, albo celom postępowania odpowiednie.

§. 45.

Nie wolno zaczepiać uchwały Trybunału pierwszej instancji co do jego przedmiotowej właściwości, z powodu, że dla tej sprawy właściwość Sądu powiatowego jest uzasadniona.

Tak samo nie wolno zaczepiać rozstrzygnięć Sądu powiatowego albo istniejącego w tegoż okręgu odrębnego Sądu powiatowego do spraw handlowych i morskich ani z powodu, że sprawa nie należy do Sądu powiatowego do spraw handlowych i morskich, lecz do pospolitego Sądu powiatowego, ani też z powodu, że sprawa nie należy do tego ostatniego Sądu, lecz do zakresu działania Sądu powiatowego do spraw handlowych i morskich.

§. 46.

Orzeczenie sądowe, na mocy przepisów o właściwości przedmiotowej Sądów zapadłe, niewłaściwość danego Sądu prawomocnie wypowiedziane, obowiązuje każdy Sąd, w którymby ta sprawa w przyszłości zawisła.

Jeżeli Sąd powiatowy swą niewłaściwość ze względu na wartość przedmiotu spornego orzekł, wolno jeszcze przed prawomocnością uchwały wniosć

sprawę do Trybunału pierwszej instancji, na skutek czego rozstrzygnięcie Sądu powiatowego w materii właściwości tak długo Trybunał obowiązujący będzie, aż je instancja wyższa prawomocnie zmieni.

Tej samej zasady należy się trzymać w przypadkach, gdy sprawę ze Sądu handlowego albo ze senatu, do sądenia spraw handlowych i morskich lub też górniczych powołanego, jako tam nienależącą, przeniesiono do Sądu albo do senatu, którym służy sądownictwo pospolite, albo gdy ten ostatni Sąd albo senat, ze względu na postanowienia §§. 51 i 53 niniejszej ustawy swą niewłaściwość orzekł.

Spory o właściwość między Sądami austriackimi.

§. 47.

Spory między rozmaitymi Sądami pierwszej instancji o właściwość dla szczegółowo określonej sprawy sędzi Sąd instancji wyższej, tymże bezpośrednio i spólnie przełożony.

Rozstrzygnięcie zapadnie na wniosek jednej strony albo na doniesienie jednego ze Sądów w tej sprawie udział mających, we formie uchwały, która zapadnie bez poprzedniej ustnej rozprawy; jednak wolno Sądowi orzekającemu przedtem zażądać potrzebnych wyjaśnień tak od Sądów, które dla sprawy uznały się właściwymi lub niewłaściwymi, jakoteż od stron spór wiodących, zakreślając zarazem termin do nadesłania odpowiednich oświadczeń.

Rozstrzygnięcie to, nie mogące być zaczepionem żadnym środkiem prawnym, należy stronom oznajmić za pośrednictwem Sądu, za właściwy uznanego.

Sąd, do rozpoznania sporu w wyższej instancji powołany, może wydać zarządzenia, w czasie pośrednim dla obrony interesów publicznych albo dla bezpieczeństwa stron potrzebne, lub też celowi postępowania odpowiadające.

Spory o właściwość z władzami zagranicznymi.

§. 48.

O sporze kompetencyjnym między Sądami austriackimi a Sądami lub władzami zagranicznymi, ma być uczynione doniesienie Ministrowi sprawiedliwości. Aż do deklaracji Ministra w kwestyi odpowiedniego zachowania się Sądów austriackich z innymi państwami, ogranicza się te Sądy w danej sprawie do takich zarządzeń, jakich nagląca potrzeba zachodzi w celu obrony interesów publicznych albo ubezpieczenia stron lub też ze względu na cel postępowania.

Deklaracja Ministra sprawiedliwości obowiązuje Sąd austriacki.

Część druga.

O sądownictwie w sprawach
spornych.

Rozdział pierwszy.

Właściwość przedmiotowa.

Sądy powiatowe.

§. 49.

Do Sądów powiatowych należą:

1. spory o roszczenia majątkowe, także w postępowaniu nakazowym traktować się mające, gdy przedmiot sporny, w pieniądzech lub pod względem wartości pieniężnej, nie przewyższa kwoty pięciuset złotych, a sprawy nie są tego rodzaju, że bez względu na wartość przedmiotu spornego, Trybunałom pierwszej instancyi są przekazane.

Bez względu na wartość przedmiotu spornego tutaj należą:

2. sprawy o ojcostwo dziecka nieślubnego i o prawne obowiązki ojca nieślubnego wobec matki i dziecka samego;

3. spory prawne o rozgraniczenie i sprostowanie granic dóbr nieruchomości, jakoteż spory o służebność mieszkania, tudzież z wymowy pochodzące;

4. spory z powodu naruszenia posiadania, gdy żądanie skargi opiewa jedynie na ochronę i przywrócenie ostatniego faktycznego posiadania;

5. wszystkie spory z kontraktów najmu dzierżawy, niemniej spory z umowy, w §. 1103 p. k. u. c. opisanej, o ile się nie tyczą ani istnienia takiej umowy ani zapłaty czynszu; spory z powodu wypowiedzenia, oddania albo odebrania rzeczy dzierżawionych albo najętych, lub też w myśl §. 1103. p. k. u. c. w używanie oddanych; nakoniec, spory z powodu zatrzymania rymochości, które komornik albo dzierżawca do mieszkania albo na grunt sprowadził, lub też które w ogóle wynajmującemu za komorne lub dzierżawne odpowiadają;

6. niewyjęte z pod jurysdykcji Sądów zwyczajnych sprawy ze stosunków służbowych i najmu usług między służbodawcą i służącymi, tudzież innymi osobami, zostającymi w stosunku służbowym, a należącymi do domowników służbodawcy; spory między gospodarzami rolnymi i lasowymi z jednej, a ich pomocnikami przy roli lub w lesie, albo też najemnikami dziennymi, z drugiej strony; następnie, spory między posiadaczami zakładu górniczego i wszystkimi innymi pracodawcami, z jednej, a zatrudnionymi w ich zakładach wermistrzami, pomocnikami, robotnikami albo ucznia-

mi, z drugiej strony; w końcu, spory ze stosunków służbowych załogi okrętowej;

7. spory o zobowiązania ze stosunków między patronami okrętu, szyprami, flisakami, przewoźnikami albo gospodarzami, z jednej, a dającymi zlecenie, podróżnymi i gośćmi z drugiej strony;

8. spory z powodu wad u zwierząt.

Również do zakresu działania Sądów powiatowych należą zarządzenia na sądowe wypowiedzenia kontraktów najmu i dzierżawy oznaczonych w ust. 5 przedmiotów, niemniej wydawanie nakazów odbioru lub oddania owych przedmiotów najmu i dzierżawy, tudzież przyjmowanie deklaracji morskich.

Trybunały pierwszej instancyi.

§. 50.

Do Trybunałów pierwszej instancyi należą wszystkie spory cywilne, które nie są przydzielone Sądowi powiatowemu.

Trybunały pierwszej instancyi są wyłącznie właściwymi dla następujących spraw:

1. dla sporów o uznanie lub zaprzeczenie ślubnego pochodzenia;

2. dla sporów o niedobrowolną separację; dla sporów rozwodowych, tudzież o unieważnienie małżeństwa;

3. dla wszystkich innych sporów ze stosunków wzajemnych między małżonkami albo ze stosunków między rodzicami a dziećmi, o ile te stosunki nie są wyłącznie majątkowymi, chyba że z mocy przepisów ustawowych sprawy te w postępowaniu w sprawach niespornych załatwione być winny;

4. dla sporów o następstwo w ordynacjach albo też o inne roszczenia, ze stosunków ordynackich wynikłe;

5. dla sporów lennych.

Sądy handlowe.

§. 51.

Jeżeli przedmiot sporny, w pieniądzech albo pod względem wartości pieniężnej, kwotę pięciuset złotych przewyższa, należą do samoistnych Sądów handlowych, albo też do Sądów handlowych i morskich:

1. spory z interesów handlowych, gdy skarga jest wymierzona przeciwko spółce handlowej albo kupcowi rejestrowemu, albo też przeciwko zarejestrowanemu stowarzyszeniu zarobkowemu i gospodarczemu, a zarazem interes jest handlowym po stronie pozwanego;

2. spory w sprawach handlowych, określonych w §. 39 Ustawy zaprowadzającej ustawę handlową z dnia 17. grudnia 1862, Dz. u. p. z r. 1863 Nr. 1.

Bez względu na wartość przedmiotu spornego należą przed Sąd handlowy albo handlowy i morski:

3. spory z interesów wekslowych;

4. spory ze stosunków prawnych, odnoszących się do ochrony i używania znaków, wzorów, modeli i przywilejów;

5. spory z interesów, odnoszących się do okrętów morskich i żeglugi morskiej, jakoteż do wszelkich innych stosunków prawnych, według prywatnego prawa morskiego sądzić się mających, chyba że się do nich stosują przepisy §. 49, l. 5 do 7.

Gdzie niema samoistnego Sądu handlowego, albo Sądu handlowego i morskiego, tam senaty handlowe, w Sądach obwodowych i krajowych istniejące, wszystkie wymienione spory sądzić będą.

§. 52.

Spory z interesów i stosunków, w §. 51, l. 1 i 2 określonych, gdy przedmiot sporny, w pieniądzu albo pod względem wartości pieniężnej, sumy pięciuset złotych nie przewyższa, należą w miejscach siedziby samoistnego Sądu handlowego i morskiego przed Sądy powiatowe do spraw handlowych i morskich.

Tak samo należy w takich miejscowościach do zakresu działania Sądów powiatowych do spraw handlowych i morskich, sądenie sporów z najmu okrętów, tudzież ze stosunków służbowych załogi okrętowej i z interesów transportu morskiego powstałych (§. 49, l. 5 do 7), jakoteż przyjmowanie deklaracji morskich.

W tych samych rozmiarach będą właściwymi dla sądenia spraw spornych te odrębne Sądy powiatowe do spraw handlowych i morskich, które ewentualnie w innych miejscowościach zostaną urządzone.

Spory w sprawach górniczych.

§. 53.

Spory dotyczące się górnictwa, o ile one według §. 49, l. 1, potem 3 do 6, nie należą do Sądów powiatowych, będą sądzone w senatach górniczych, istniejących w Sądach obwodowych i krajowych, drogą rozporządzenia oznaczyć się mających.

Nadto bez względu na wartość przedmiotu spornego, będą owe senaty sądzić następujące spory:

1. na skargi o prawa rzeczowe na przedmiotach własności górniczej, razem z ich częściami

wierzelniami i przynależnościami zakładu górniczego, albo też na skargi o zniesienie praw tego rodzaju;

2. na skargi o używanie przedmiotów, pod l. 1 opisanych;

3. na skargi z powodu nadań góniczych, o wiek pola;

4. na skutek wezwania do odmierzania pola;

5. o uznanie uprawnienia górniczego za zgaste;

6. o własność lub używanie wód kopalnych;

7. o wzajemne stosunki między przedsiębiorcami górniczymi, w prawie górniczem uporządkowane; tudzież ze stosunków do ich oficyalistów lub pełnomocników, jakoteż do posiadaczy innych dóbr nieruchomości;

8. z powodu administracji i rachunków, między posiadaczami zakładów górniczych z jednej, a ich oficyalistami albo pełnomocnikami, co do prowadzenia zakładu albo co do przynależności tegoż, z drugiej strony;

9. o kontrakty spółki dla prowadzenia, używania lub wyzyskiwania spółnych budowli górniczych;

10. z powodu stosunków prawa górniczego między gwarectwem a tegoż członkami.

Wartość przedmiotu spornego.

§. 54.

Dla obliczenia wartości przedmiotu spornego, decydującej o właściwości Sądu, stanowiąca jest chwila podania skargi.

Przybytek, owoce, procent, szkody i koszta, dochodzone jako roszczenia uboczne, nie będą uwzględnione przy oznaczeniu wartości.

§. 55.

Kilka roszczeń, dochodzonych jedną skargą przez jedną stronę albo przez uczestników sporu licza się razem. Gdy żądanie obejmuje tylko część wierzytelności kapitałowej, decyduje o właściwości całkowita suma wierzytelności kapitałowej jeszcze niewyrównanej. Jeżeli żądanie idzie na zwyczaję, wynikającą z porównania obustronnych wzajemnych wierzytelności, decyduje łączna suma tych wierzytelności, z którymi powód dla uzasadnienia żądanej przewyżki występuje.

§. 56.

Jeśli powód oświadczył gotowość przyjęcia oznaczonej sumy pieniężnej zamiast żadanego przedmiotu, albo przedstawił alternatywne żądanie

przynania sumy pieniężnej, decyduje przy ocenie-
niu właściwości podana w skardze suma pieniężna.

We wszystkich innych przypadkach, w któ-
rych przedmiotem spornym nie jest suma pieniężna,
ale wartość tego przedmiotu o właściwości Sądu
decyduje, winien powód wymienić ową wartość
w skardze. To się też szczególnie odnosi do skargi
na ustalenie.

Przy oszacowaniu przedmiotu spornego, nie
będą obliczone należące się od powoda prestacje
wzajemne.

§. 57.

Jeżeli tylko zabezpieczenie wierzytelności albo
prawo zastawu jest przedmiotem sporu, należy przy
oceniu tegoż przyjąć sumę wierzytelności albo
wartość zastawu, a w szczególności tę ostatnią
wartość wtedy, gdy jest mniejszą od wierzytelności.

§. 58.

Jako wartość prawa poboru odsetek, rent,
owoców i innych wracających się użytków i presta-
cyj, należy przyjąć dwudziestokrotny iloczyn rocznych
prestacyj, gdy prawo poboru jest wieczystem; gdy
czas jego trwania nie jest oznaczony albo gdy prawo
jest dożywotniem, przyjmie Sąd dziesięciokrotny
iloczyn rocznych poborów; gdy czas jego trwania
jest oznaczony, zliczają się wszystkie przyszłe po-
bory razem; atoli w żadnym razie nie przyjmie Sąd
więcej, aniżeli dwudziestokrotnego iloczynu rocznych
prestacyj.

W sporach o istnienie stosunku najmu lub
dzierżawy, całkowita suma komornego albo dzierża-
wanego, na czas, do którego spór się odnosi, przy-
padająca, wartość przedmiotu spornego przedstawia.

§. 59.

Dla skarg o wykonanie roboty albo innych
osobistych prestacyj, o znoszenie albo zaniechanie
czegoś, o zeznanie oświadczenia woli, podana
w skardze ilość pieniędzy, na jaką powód swój
w tem interes oblicza, za wartość przedmiotu spor-
nego uznana będzie.

§. 60.

Jeżeli w skardze, przed Trybunał pierwszej
instancji zanesionej, szacunek przedmiotu spor-
nego, w myśl §. 56, ustęp 2 podany. Trybunałowi
zanadto wygórowanym się wyda, i gdy zarazem jest
rzeczą prawdopodobną, że po należytem oceniu
przedmiot sporu nie dosięgnie wartościowej granicy
właściwości trybunalskiej, wolno Trybunałowi z u-
rzędu nakazać dochodzenia, jakie w celu sprostowania

wania podanej wartości za potrzebne uzna, a
w szczególności wolno mu zarządzić przesłuchanie
stron i oględziny sądowe, jakoteż zasięgnąć opinii
znawców, jeżeli ją bez wielkich kosztów i bez zna-
cznej zwłoki otrzymać może. W razie uznanej po-
trzeby może się to wszystko stać jeszcze przed roz-
pisaniem ustnej rozprawy.

Jako wartość nieruchomości, od której po-
datek gruntowy albo domowo-czynszowy się opłaca,
przyjmie Sąd kwotę, jaka stanowi podstawę do wy-
miaru należitości.

Gdy na skutek owych dochodzeń i dowodzeń.
Trybunał sprawę Sądowi powiatowemu odstąpić
będzie zniewolony, powód kosztów tych dochodzeń i
dowodzeń poniesie albo zwróci.

Po za określonym w ustępie 1 przypadkiem,
podane w skardze ocenie przedmiotu spornego
obowiązuje zarówno Sąd jak pozwanego, pod
względem właściwości sądowej.

**Zaprzeczenie właściwości senatu cywilnego, han-
dlowego albo górniczego.**

§. 61.

Jeżeli w sprawie, toczącej się przed senatem
cywilnym Sądu obwodowego albo krajowego, uczy-
niono wniosek przekazania tejże senatowi handlo-
wemu albo górniczemu tego samego Trybunału
(zarzut niewłaściwości Sądu), a Sąd to żądanie,
jeszcze przed zamknięciem rozprawy głównej,
uwzględnić postanowił, wolno temuż Sądowi, gdy
mu się takie zarządzenie ze względu na stan roz-
prawy za odpowiednie celowi wyda, rostrzygając
zarzut niewłaściwości zarazem uchwalić, że jednego
członka senatu ma natychmiast fachowy asesor za-
stąpić, i że się rozprawa przed tak zmienionym
senatem zaraz odbędzie.

W ten sam sposób, urzędnik sędziowski zaj-
mie w senacie miejsce fachowego asesora, jeżeli
z powodu, że sprawa popospolitemu sądownictwu
podlega, właściwość senatu handlowego albo se-
natu, do sądenia spraw górniczych powołanego,
będzie zaprzeczoną.

W owych przypadkach, rozstrzygnięcie za-
rzutu niewłaściwości nie będzie osobno wygotowa-
nem, lecz zamieszczonem w rozstrzygnięciu sprawy
głównej, po zakończeniu rozprawy wydanem.

§. 62.

Jeżeli Sąd, w przypadkach w §. 61 określo-
nych, rozstrzygnięcie zarzutu niewłaściwości zacho-
wał aż do wydać się mającego po rozprawie orze-
czenia w sprawie głównej, natenczas wolno prze-

wodniczącemu, stosownie do tego, czyli żądano przekazania sprawy albo senatowi handlowemu, albo górniczemu albo też cywilnemu, przywołać do rozprawy fachowego asesora albo urzędnika sędziowskiego, w charakterze sędziego uzupełniającego. Jeżeli potem zarzut niewłaściwości przeznaczony dla rozprawy senatu, zgodnie z wypadkami rozprawy za usprawiedliwiony uznany będzie i jeżeli zarazem sprawa, przed senatem cywilnym prowadzona, do senatów handlowych albo górniczych należy, to w celu wydania uchwały w sprawie głównej wejdzie do senatu fachowy asesor, przedtem w charakterze sędziego uzupełniającego przywołany, zajmując w ten sposób miejsce ustępującego członka owego senatu. Przeciwnie, w sprawach należących do senatów cywilnych, w miejsce fachowego asesora wejdzie do senatu, pierwotnie dla rozprawy przeznaczonego, ten urzędnik sędziowski, który w charakterze sędziego uzupełniającego brał udział w rozprawie. Przeciwnie tym uchwałom niema osobnego środka prawnego.

W tych przypadkach, Sąd, ogłaszając rozstrzygnięcie, zarazem oznajmi, że i jaka zaszła zmiana w składzie senatu, tudzież wymieni członków senatu, którzy w ferowaniu wyroków brali rzeczywisty udział.

Członek senatu, który przed rozstrzygnięciem sprawy, z mocy uchwały Sądu, na zarzut niewłaściwości Sądu zapadłej, ze senatu wystąpił, nie weźmie udziału w naradzie i głosowaniu nad wyrokiem; wszelako jest jego obowiązkiem, swoje zdanie o rozstrzygnięciu sprawy, w osobnem piśmie, przewodniczącemu do trzech dni oznajmić. To jego wotum dołącza się do protokołu narady.

§. 63.

W sprawie, która poszła do samoistnego Sądu handlowego albo do samoistnego Sądu handlowego i morskowego, mogą być przepisy §§. 61 i 62 zastosowane, jeżeliby w niej zarzut niewłaściwości z tej przyczyny został wniesiony, że sprawa należy do Sądu obwodowego lub krajowego, do wykonywania sądownictwa pospolitego powołanego.

Określony w §§. 61 i 62 proceder będzie w tym przypadku z urzędu zachowany, gdy Sąd handlowy, albo istniejący w Sądzie obwodowym lub krajowym senat handlowy lub górniczy, uznał, że sprawa u niego wisząca sądownictwu pospolitemu przypada.

§. 64.

Jeżeli rozstrzygnięcie, w myśl §. 62 przy udziale powołanego sędziego uzupełniającego za-

padłe, z powodu niewłaściwości sądowej będzie zaczepione, a przytem wyższa instancja jest zdania, jako w rzeczywistości ów senat, przed którym rozpisano rozprawę, dla sądenia sprawy był właściwy, natenczas Sąd wyższej instancji mimo to na niewłaściwość dalej zważać nie będzie, gdy się pokaże, że zaczepione orzeczenie zgadza się z treścią złożonego w aktach wotum, jakie dał członek senatu, który przed ostatecznym rozstrzygnięciem sprawy ze senatu wystąpił.

Rozdział drugi.

Właściwość miejscowa.

Sąd powszechny.

§. 65.

Wszelkie skargi należą przed ten, zarazem przedmiotowo właściwy Sąd powiatowy albo Trybunał pierwszej instancji, który jest Sądem powszechnym pozwanego, chyba że dla jakiej skargi inny Sąd jako szczegółowy jest właściwym.

§. 66.

Sąd powszechny osoby, oznacza się według miejsca jej stałego mieszkania (zamieszkania). Osoba ma swe stałe mieszkanie w tem miejscu, gdzie w dowiedzionym albo z okoliczności widocznym zamiarze trwałego pobytu osiadła.

Dla osoby, mającej w okręgu kilku Sądów zamieszkania, każdy z owych Sądów, jako jej instancja powszechna jest uzasadniony. W takim przypadku służy powodowi wybór Sądu, w którym skargę podać zechce.

§. 67.

Dla osób, ani na obszarze, gdzie niniejsza ustawa obowiązuje, ani nigdzie indziej stale nie mieszkających, Sąd powszechny jest uzasadniony miejscem chwilowego pobytu w obrębie Państwa. Gdyby i takiego Sądu zabrakło albo wcale nie było wiadomem, że pewna osoba w obrębie Państwa przebywa, wolno ją za wszelkie zobowiązania, w czasie jej pobytu w obrębie Państwa zaciągnięte albo dopełnić się mające, pozwać przed ten Sąd jej ostatniego zamieszkania albo pobytu, jaki miała w obrębie Państwa.

§. 68.

Dla osób, odbywających czynną służbę we wojsku, w marynarce wojennej i w obronie krajowej, przyłączając do nich wszystkie osoby, przy

administracyi wojskowej w czynnej służbie zostające, jakoteż dla żandarmów w czynnej służbie. Sąd miejsca, gdzie stoją załogą, za Sąd zamieszkania się uznaje.

W razie zmiany miejsca załogi, Sąd, w powyższy sposób uzasadniony, aż do przybycia do nowego garnizonu właściwym pozostanie.

Za stałe miejsce zamieszkania osób wojskowych, w obrębie państwa nie przebywających, przyjmuje się albo to miejsce w obrębie państwa położone, gdzie po raz ostatni stał załogą oddział, do którego owa osoba należy, albo też ostatnie w obrębie państwa położone miejsce garnizonu tej osoby.

§. 69.

Obywatele austriaccy, w charakterze urzędników albo jako sędziy Państwa austriackiego lub austriacko-węgierskiej Monarchii, po za obszarem, niniejszej ustawie podległym, na stałej urzędowej posadzie przebywający, zachowają dla siebie ten Sąd powszechny, który mieli na obszarze, na którym niniejsza ustawa obowiązuje. Jeżeli takiego Sądu nie nabyli, albo też Sąd ten nie da się wysledzić, natenczas ich Sąd powszechny będzie uzasadniony we Wiedniu a w szczególności w okręgu tego Sądu powiatowego, w którym c. i k. Ministerjum spraw zagranicznych ma swą siedzibę.

§. 70.

Aż do separacyi albo rozwodu, lub też znieśnienia małżeństwa przez śmierć męża, pozostaje żona pod Sądem powszechnym męża, chociażby się znajdowała pod opieką.

Gdyby mąż, mający zamieszkanie na obszarze, niniejszej ustawie podlegającym, je porzucił, ale żonę w obrębie państwa pozostawił, wtedy będzie dla niej na tak długo, w miejscu jej stałego pobytu, Sąd powszechny uzasadniony, aż mąż na powrót zamieszkanie pod prawem niniejszem odbierze.

§. 71.

Zostające pod władzą ojcowską dzieci ślubne, uprawnione i przysposobione, dzielą z ojcem jego Sąd powszechny; po zgaśnięciu albo ustaniu władzy ojcowskiej, one tak długo pod tym Sądem pozostaną, aż osiągną wolny zarząd swoim majątkiem.

§. 72.

Dzieci nieslubne podlegają Sądowi powszechnemu matki; mimo jej śmierci, one tak długo Sąd ten zatrzymują, aż osiągną wolny zarząd swoim majątkiem.

Dzieci kosztem zakładu publicznego, zarazem do ich prawnego zastępstwa upoważnionego, w tymże zakładzie albo poza takowym utrzymywane, podlegają, w czasie tego zaopatrzenia, Sądowi powszechnemu owego zakładu.

§. 73.

Miejscem załogi wskazany Sąd powszechny osoby wojskowej, jedynie wtedy żonę i dzieci obejmuje, gdy one z tą osobą w spółności domowej żyją. Poza tym przypadkiem, oznacza się ich Sąd powszechny według miejsca stałego pobytu.

To samo się odnosi do żony i dzieci wymienionych w §. 69 osób.

§. 74.

Sąd powszechny Skarbu państwowego albo krajowego, oznacza się według miejsca siedziby tego organu publicznego, który według obowiązujących w tej mierze przepisów, jest w danej sprawie spornej do zastępowania Skarbu państwowego albo krajowego powołany.

Sąd powszechny gminy stosuje się do miejsca siedziby jej zwierzchności.

§. 75.

O ile w sposób powszechnie obowiązujący nie innego nie jest postanowionem, Sąd powszechny spółki jawnej, komandytowej i akcyjnej, stowarzyszenia, gwarectwa, funduszów i korporacji publicznych, kościołów, prebend, fundacyj, zakładów, publicznym celom służących, mas majątkowych, towarzystw i innych podmiotów prawnych, nie będących osobami fizycznymi i nie podlegających przepisom §. 74, oznacza się według ich siedziby. W wątpliwości za ich siedzibę uważa się miejsce, gdzie ich zarząd się prowadzi.

Jeżeli takich podmiotów prawnych broni zastępca Skarbu państwowego albo krajowego, albo też one administracyi gminnej podlegają, przyunie się dla nich Sąd powszechny według przepisów §. 74.

Sądy szczegółowe.

1. Wyłączne.

Sprawy małżeńskie.

§. 76.

Skargi separacyjne, rozwodowe i skargi o unieważnienie małżeństwa, niemniej wszystkie skargi ze stosunku małżeńskiego o roszczenia prawne,

niebędące wyłącznie majątkowemi, należą przed Sąd, w okręgu którego małżonkowie, po raz ostatni, mieli wspólne zamieszkanie.

§ sprawy spadkowe.

§. 77.

Jak długo spadek nie jest przyznany, oznacza się Sąd dla skarg o prawa dziedzictwa albo o roszczenia z tytułu zapisów lub też innych rozporządzeń na przypadek śmierci, niemniej dla skarg wierzycieli spadkowych o roszczenia przeciwko spadkodawcy lub przeciwko dziedzicom jako takim, według siedziby Sądu, w którym wisi pertraktacja spadkowa.

Skargi o dział spadku należą przed Sąd pertraktacji spadkowej. Sąd ten pozostaje dla tych skarg właściwym także po prawomocnem przyznaniu spadku.

Sprawy ordynackie i lenne

§. 78.

Przekazane Trybunałom pierwszej instancji skargi w sprawach ordynackich, należą przed Trybunał, który, odnośnie do szczegółowej ordynacji sądownictwo w ordynackich sprawach niespornych w pierwszej instancji sprawuje.

Skargi w sprawach lennych, nie mające określonego w §. 77 Sądu, gdy lenno jest księżęciem i pan lenny bierze udział w sporze, będą podawane w Trybunale pierwszej instancji, w okręgu którego Izba lenna ma siedzibę; w każdym zaś innym przypadku, w Trybunale pierwszej instancji, w okręgu którego lenno się znajduje.

Skargi sędziów i skargi przeciwko sędziom.

§. 79.

Skargi przeciwko sędziom samoistnym, urzędującym w Sądzie powiatowym, któryby według przepisów o przedmiotowej i miejscowej właściwości do przeprowadzenia i do sądenia takowych był powołany, należą przed Sąd obwodowy albo krajowy, w okręgu którego ów Sąd powiatowy ma swą siedzibę. Skargi przeciwko naczelnikom Trybunałów pierwszej instancji, któreby przed ten Trybunał albo przed Sąd powiatowy jego okręgu należały, będą podawane w jednym z Trybunałów pierwszej instancji, z tamtym bezpośrednio sąsiadującym.

Te same przepisy będą stosowane do skargi, przez sędziego udzielonego podanej, gdyby dla niej ten sam Sąd powiatowy był właściwym, w którym

powód w tym czasie urzęduje; one się również stosują do skargi naczelnika Trybunału pierwszej instancji, gdy ją niniejsza ustawa przekazuje Trybunałowi, którego powód jest przełożonym, albo też jakiemu Sądowi powiatowemu, znajdującemu się w okręgu tegoż Trybunału.

Skargi o wynagrodzenie szkody z powodu pokrzywdzenia spraw, popełnionego przez urzędnika sędziowskiego.

§. 80.

Sąd dla skargi o roszczenia z tytułu wynagrodzenia z powodu pokrzywdzenia praw, popełnionego przez urzędników sędziowskich przy wykonywaniu czynności urzędowych, oznacza się według siedziby Sądu, który sam albo którego wysłannik stał się przyczyną odnośnego pokrzywdzenia.

Spory o dobro nieruchomości.

§. 81.

Skargi o prawa rzeczowe do nieruchomości, o uznanie wolności od takich praw albo o zniesienie tychże, skargi działowe, skargi o sprostowanie granic i z powodu naruszonego posiadania, należą przed Sąd, w okręgu którego dobro nieruchome jest położone.

Jeżeli się skarga tyczy służebności gruntowej lub ciężaru gruntowego, rozstrzyga w tej mierze położenie gruntu służebnego albo obciążonego.

Spory z powodu naruszonego posiadania praw wodnych.

§. 82.

Spory z powodu naruszonego posiadania (§. 49, l. 4) praw wodnych, należą przed Sąd miejsca czynu naruszenia posiadania.

Spory ze stosunków najmu i dzierżawy.

§. 83.

Określone w §. 49, l. 5, spory ze stosunków najmu i dzierżawy, należą przed Sąd miejsca położenia przedmiotu najmu lub dzierżawy.

Sąd ten jest również właściwym także dla wydania tych zarządzeń i poleceń w sprawach najmu i dzierżawy, które ustęp ostatni §. 49 wymienia.

Położenie rzeczy w rozmaitych okręgach sądowych.

§. 84.

Jeżeli rzecz jest położoną w okręgach kilku Sądów, natenczas we wszystkich przypadkach, w których się Sąd według położenia rzeczy oznacza, służy powodowi, w celu podania skargi, wybór

między owymi Sądami. To samo obowiązuje w przypadku, gdy bacząc na granice rozmaitych okręgów sądowych, jest rzeczą wątpliwą, który z kilku Sądów, ze względu na miejsce położenia rzeczy, ma być poczytany za właściwy.

Skargi zawierające kilka połączonych roszczeń, któreby według poprzednich przepisów ze względu na położenie odnośnych rzeczy przed rozmaite Sądy należały, wolno powodowi, według wyboru, podać w każdym z owych Sądów.

Osoby z prawem zakrajowości.

§. 85.

Przepisy o Sądzie wyłącznym miejsca położenia dobra nieruchomości (§. 81), jakoteż określone w §§. 82 i 83 Sądy, mają być stosowane również do osób z prawem zakrajowości, i do osób, podlegających urzędowi Naczelnego Marszałka Dworu.

2. Sądy alternatywne.

Sąd miejsca zatrudnienia.

§. 86.

Osoby procesowo zdolne, a przebywające w jakiej miejscowości pośród takich okoliczności, iż z nich naturalny wniosek na ich tam dłuższy pobyt wypada, a w szczególności, gdy pozostają w służbie domowej, są robotnikami rękodzielnymi albo fabrycznymi, pomocnikami albo uczniami w jakimś przedsiębiorstwie, gdy oddają się studjom albo chodzą do szkoły, mogą być z tytułu roszczeń majątkowych pozwane przed Sąd pobytu.

Do osób wojskowych, które samoistnie nie mogą sobie obrać miejsca zamieszkania, przepis ten z tą odmianą się odnosi, że one nie mają Sądu miejsca pobytu, lecz Sąd miejsca załogi (§. 68).

Sąd ekspozytury.

§. 87.

Jeżeli posiadacze kopalń, fabryk, handlu albo przedsiębiorcy przemysłowi mają ekspozytury poza siedzibą swego przedsiębiorstwa, wolno te osoby, w sprawach spornych, owych ekspozytur się dotyczących, pozywać przed Sąd miejsca siedziby odnośnej ekspozytury.

Właściciele, użytkownicy albo dzierżawcy, którzy sami albo przez ustanowionych rządców na majątku ziemskim gospodarują, jeżeli na tym majątku znajdują się budynki mieszkalne albo gospodarskie, mogą być ze stosunków prawnych odnośnego gospodarstwa wiejskiego pozywani do Sądu okręgu, w którym się ów majątek ziemski znajduje.

Sąd miejsca dopełnienia.

§. 88.

Skargi o uznanie istnienia lub nieistnienia umowy, o dopełnienie lub rozwiązanie takiej, jakoteż o wynagrodzenie szkody z powodu niedopełnienia albo z powodu nie należytego dopełnienia, mogą być wniesione do Sądu miejsca, gdzie na mocy pisemnego układu stron pozwany umowy dopełnić winien; w tym układzie ma być powiedzianem, że ustanowienie miejsca dopełnienia uprawnia do pozywania na tem samym miejscu.

Między osobami prowadzącymi handel będzie Sąd miejsca dopełnienia uzasadniony, gdy razem z towarem albo przed jego nadejściem, odbiorca, bez wszelkich zastrzeżeń przyjmie nadesłaną fakturę, zawierającą uwagę, że zapłata w oznaczonym miejscu ma nastąpić i że wolno będzie w tem samym miejscu skargi z tego interesu wnosić.

§. 89.

Posiadaczowi weksłu wolno wszystkie osoby, z weksłu obowiązane, pozywać przed Sąd miejsca zapłaty.

§. 90.

Spory z najmu okrętów, ze stosunków służbowych załogi okrętowej i z interesów przewozu morskim, mogą być także podane albo w Sądzie miejsca pobytu pozwanego, albo miejsca oddania towaru, albo też miejsca, gdzie przewóz podróznego ma być ukończony, albo wreszcie w miejscu, gdzie dalszej podróży zaniechano.

Sąd rzeczy obciążonej.

§. 91.

Pod warunkiem, że niżej wymienione skargi przeciwko jednemu i temu samemu pozwanemu są wymierzone, wolno w Sądzie, według §. 81 właściwym, skargę o wykonanie prawa zastawu połączyć ze skargą o zapłacenie wierzytelności, prawem zastawu zabezpieczonej, jakoteż skargę o zniesienie (wykreślenie) prawa zastawu ze skargą o uznanie nieistnienia wierzytelności, prawem zastawu zabezpieczonej.

Skargi o prestacye z tytułu ciężarów gruntowych zalegające, gdy są wymierzone przeciwko posiadaczowi obciążonego gruntu, mogą być wniesione do Sądu miejsca położenia obciążonego gruntu.

Sąd dla sporów z powodu naruszenia posiadania.

§. 92.

Skargi z powodu naruszenia posiadania (§. 49, l. 4), nie dotyczące się rzeczy nieruchomości, wolno podać w Sądzie miejsca popełnionego naruszenia.

Sąd dla uczestników sporu.

§. 93.

O ile dla danego sporu spólny Sąd szczegółowy nie jest uzasadniony, wolno kilka osób, mających rozmaite Sądy powszechne, pozywać przed każdy Sąd swojski, który jest Sądem powszechnym jednego z towarzyszy; jednakowoż, gdyby się między nimi znajdowali dłużnicy główni i uboczni, przed Sąd powszechny jednego z dłużników głównych.

Z wekslu obowiązane osoby, wolno jako towarzyszy pozywać przed Sąd miejsca zapłaty.

Sąd procesu głównego.

§. 94.

Skargi o roszczenia do rzeczy lub prawa, o które między innymi osobami spór się toczy (interwencya główna), wolno aż do prawomocnego rozstrzygnięcia tego procesu, podać w tym samym Sądzie.

Skargi pełnomocników procesowych i pełnomocników dla doręczeń o należitości i wydatki, wolno podać w Sądzie procesu głównego.

§. 95.

Określone w §§. 91 i 94 skargi wolno podawać w Sądzie, także wymienionym, nawet w przypadkach, w których, bacząc na obowiązujące przepisy o właściwości przedmiotowej, Sądy te nie byłyby same przez się właściwymi do sądzenia skargi o zawarte w niej roszczenia majątkowe.

Sąd dla skargi wzajemnej.

§. 96.

W Sądzie skargi może być podana skarga wzajemna, jeżeli dochodzone w tej ostatniej roszczenie zostaje w związku z roszczeniem skargi albo się w ogóle do kompensacji nadaje, tudzież w przypadku, gdy skarga wzajemna idzie na ustalenie stosunku prawnego lub prawa, które w ciągu procesu stały się spornymi, a rozstrzygnięcie zażalenia skargi od istnienia lub nieistnienia owego stosunku lub prawa, w całości lub w części zawisło.

Niema tego Sądu dla skargi wzajemnej, jeżeli dla roszczenia teje albo dla wyżej określonej skargi prejudycyalnej, właściwość tego Sądu skargi nawet umową stron nie może być uzasadnioną, albo gdy

w chwili podania skargi wzajemnej, rozprawa ustna nad skargą już się w instancji pierwszej skończyła.

Sąd dawniejszego miejsca zamieszkania.

§ 97.

Rzemieślnicy, kramarze, właściciele gospód, szyprowie, woźnicy i inni przedsiębiorcy następnie: czeladnicy, pomocnicy, słudzy domowi i inni robotnicy za wysługi, mogą swoich odbiorców i pracodawców, którzy się tymczasem przenieśli do innego okręgu sądowego, o wierzytelności za dostarczone wyroby i towary, za świadczone usługi i roboty, w przeciągu dni dziewięćdziesięciu od chwili ostatniej dostawy albo prestacyi, pozywać przed Sąd, według ich dawniejszego miejsca zamieszkania właściwy.

Ten sam Sąd służy nauczycielom prywatnym, odnośnie do ich roszczeń z tytułu wynagrodzenia za ich pracę.

Sąd dla szyprow i załogi okrętowej.

§. 98.

O wierzytelności w rodzaju określonych w §. 97, wolno przeciwko szyprom i osobom załogi okrętowej, nawet w tym przypadku podać skargę w Sądzie miejsca chwilowego pobytu, gdy te osoby w innym miejscu stale mieszkają.

Sąd majątku.

§. 99.

Przeciwko osobom, nie mającym zamieszkania w obrębie państwa, wolno podać skargę o majątkowe roszczenie w każdym Sądzie, pod niniejszem prawem zostającym, w okręgu którego majątek tych osób albo w skardze żądany przedmiot się znajduje.

W sporach o wierzytelności, ma być miejsce, gdzie dłużnik dłużnika zamieszkał, za miejsce położenia majątku uważane. Jeżeli dłużnik dłużnika nie ma stałego mieszkania w obrębie państwa, nie ma stałego mieszkania w obrębie państwa, ale rzecz, za bezpieczeństwo wierzytelności odpowiadająca, w obrębie Państwa się znajduje, oznacza się Sąd według miejsca położenia tej rzeczy.

Nadto wolno zakłady zagraniczne, tudzież za granicą się znajdujące masy majątkowe, zagraniczne spółki, stowarzyszenia i inne związki osobowe, pozywać także przed ten Sąd swojski, w okręgu którego stale zastępstwo dla Austrii albo administracya interesów takich zakładów i stowarzyszeń ma swą siedzibę.

Dla sporów, odnoszących się do okrętów i do żeglugi morskiej, znajdująca się w obrębie państwa zatoka rodzima odpowiedniego okrętu za miejsce położonego majątku się uznaje.

Subsydaryjny Sąd dla skargi ze stosunków małżeńskich i rodzicielskich.

§. 100.

Skargi przeciwko obywatelowi austriackiemu o sądową separację, rozwód albo unieważnienie małżeństwa, tudzież inne skargi ze stosunków małżeńskich i rodzicielskich, gdy spór nie jest czysto majątkowym i gdy dla nich nie ma na obszarze Państwa ani Sądu powszechnego ani szczegółowego, mogą być podane w Sądzie powszechnym powoda; a gdyby ten Sąd w obrębie Państwa nie był uzasadniony, w Sądzie krajowym wiedeńskim.

Sąd dla skarg przeciwko obcym ze względów wzajemności.

§. 101.

Jeżeli w innem państwie są przeciwko obywatelom państwa austriackiego, w cywilnych sprawach spornych, dopuszczone skargi przed taki Sąd, któremu według prawa niniejszego, dla tego rodzaju spraw, żadna albo jedynie ograniczona służy właściwość, natenczas w obrębie państwa taki sam Sąd przeciwko obywatelowi owego państwa zagranicznego jest uzasadniony.

Większa liczba Sądów.

§. 102.

Powodowi służy wybór między kilkoma Sądami właściwymi; wybór ten jest dokonany z chwilą doręczenia skargi.

Kilka Sądów w jednym miejscu.

§. 103.

Jeżeli wypadnie pozywać przed Sąd powiatowy w miejscu, gdzie kilka Sądów powiatowych istnieje, należy podać skargę w tym Sądzie powiatowym, w okręgu którego pozwany ma stałe mieszkanie, albo, gdy nie ma żadnego, tam przebywa. W obec pozwanego, który w owem miejscu faktycznie nie przebywa, służy powodowi wybór między tymi Sądami powiatowymi (§. 102).

Ten przepis tyczy się spraw, Sądom powiatowym do spraw handlowych i morskich przekazanych o tyle, o ile w jednym i tem samem miejscu znajduje się więcej Sądów powiatowych do spraw handlowych i morskich.

Prorogacja Sądów.

§. 104.

Stronom wolno się poddać niewłaściwemu Sądowi pierwszej instancji, wyraźną umową. Taki układ ma być Sądowi już w skardze dokumentnie wykazany.

Układ jedynie wtedy będzie skutecznym, jeżeli się odnosi do oznaczonego procesu albo do sporów, z oznaczonego stosunku prawnego wynikających. Atoli wzbronionym jest układ, w którym ma być zwyczajnym Sądom poddana sprawa, z pod jurysdykcji Sądów zwyczajnych wyjęta, albo gdy sprawa, należąca do Sądów powiatowych, ma być przeniesiona do Trybunału pierwszej instancji; również nie wolno oddawać sprawy sądownictwa pospolitego ani Sądom handlowym, ani Sądom handlowym i morskim, ani też senatom handlowym albo górniczym; w końcu spory, Trybunałom pierwszej instancji wyłącznie zastrzeżone, nie mogą być przekazane Sądom powiatowym.

O ile Sąd niewłaściwy układem stron na właściwy przemieniony być może, o tyle on także w tym przypadku właściwym się stanie, gdy pozwany, nie wnosząc w czasie należytych zarzutu niewłaściwości, w sprawie głównej do rozprawy ustnej przystąpił.

Część trzecia.

O sądownictwie w sprawach niespornych.

Pertraktacja spadkowa.

§. 105.

Pertraktacja spadkowa należy do tego Sądu powiatowego, a gdyby się w niej znajdowały dobra fabularne albo ze związku gminnego wyłączone lub też lenne, do tego Sądu obwodowego albo krajowego, który był Sądem powszechnym zmarłego w sprawach spornych.

§. 106.

Jeżeli obywatel austriacki zmarł za granicą, powołanym jest do pertraktacji spadkowej ostatni Sąd powszechny, jaki zmarły miał w obrębie państwa; a gdyby się tenże nie dał wyśledzić, ten Sąd właściwym będzie, w okręgu którego wszystkie należące do spadku dobra nieruchomości albo większa część tychże jest położona; a gdyby zmarły był posiadaczem jedynie majątek ruchomy, przeprowadzi per-

traktację ten Sąd, w okręgu którego większa część znajdującego się w granicach państwa majątku ruchomego jest złożona. Jeżeli do spadku należą dobra tabularne albo ze związku gminnego wyłączone, lub też lenne, będą przepisy §. 105 odpowiednio zastosowane.

§. 107.

Co do dóbr nieruchomości zmarłego obywatela zagranicznego, które się znajdują na terytorium, niniejszemu prawu podlegającym, należy pertraktacja do tego Sądu powiatowego, albo jeżeli te dobra w całości lub w części w Tabuli są zapisane lub ze związku gminnego wyłączone, do tego Sądu obwodowego albo krajowego, w okręgu którego wszystkie te dobra albo większa część tychże jest położona.

§. 108.

Jeżeli według odnośnych przepisów prawnych, Sąd, niniejszej ustawie podległy, do przeprowadzenia pertraktacji spadku ruchomego po zmarłym obywatelu zagranicznym jest powołany, będzie dla tej pertraktacji właściwym Sąd powiatowy, który był Sądem powszechnym zmarłego obcego; gdyby zaś ten Sąd nie dał się wyśledzić, przeprowadzi pertraktację ten Sąd powiatowy, w okręgu którego znajduje się większa część pozostałego majątku ruchomego.

Opieka i kuratela.

§. 109.

Do ustanowienia opiekuna albo kuratora i do sprawowania czynności władzy opiekuńczej i kuratelskiej, powołanym jest Sąd powiatowy, który w sprawach spornych jest Sądem powszechnym małoletniego albo osoby, pod opieką zostającej. Dla obcego, który w obrębie Państwa nie ma Sądu powszechnego, ustanowi opiekuna lub kuratora ten Sąd powiatowy, w okręgu którego obcy ma swe zamieszkanie albo gdzie przebywa.

Atoli zastrzega się dla Sądu obwodowego i krajowego tego okręgu, w którym właściwy Sąd powiatowy się znajduje, rozpoznawanie uchwalonego w Sądzie powiatowym pozwolenia lub odmówienia przedłużenia władzy ojcowskiej albo opieki, albo zaprowadzenia lub zniesienia kurateli nad obłąkanymi, głupowatymi lub manotraweami; również zastrzega się dla owego Trybunału rozpoznawanie uchwał Sądów powiatowych, próśby w sprawach adopcyjnych ostatecznie załatwiających, albo przyjmujących lub odrzucających próśby o adopcję z mocy przyzwolenia Monarchy albo też uchwał, które

uwzględniają lub odrzucają próśby na sprzedaż dóbr nieruchomości małoletniej albo w pieczę oddanej osoby. W tych przypadkach, Sąd powiatowy, jeszcze przed wygotowaniem swej uchwały, Trybunałowi pierwszej instancji akta sprawy przedłoży.

§. 110.

Dla małoletnich dzieci spadkodawców, jeżeli w ich spadku znajdują się dobra tabularne albo ze związku gminnego wyłączone obszary, i w ogóle dla pupilów i dla osób pod opieką zostających, które takie dobra lub obszary posiadają, będzie jako władza opiekuńcza albo kuratelska ten Sąd obwodowy lub krajowy właściwym, który w sprawach spornych jest Sądem powszechnym małoletniej lub w pieczę oddanej osoby.

Ta właściwość ma miejsce również w przypadku, gdy po rozpoczęciu sprawy opieki lub kurateli w Sądzie powiatowym, pupil albo w pieczę oddana osoba ma nabyć dobra tabularne albo ze związku gminnego wyłączone obszary. Przeniesienie sprawy do Sądu obwodowego albo krajowego, który przez to stał się właściwym, nastąpi na doniesienie opiekuna albo kuratora, lub też z urzędu.

§. 111.

Jeżeli to było w interesie pupila lub w pieczę oddanej osoby, a w szczególności, gdyby przez to prawdopodobnie opieka lub kuratela ze strony władzy sądowej skuteczniej mogła być sprawowana, wolno Sądowi, dla czynności opiekuńczych albo kuratelskich właściwemu, na wniosek lub z urzędu, przekazać nadzór i opiekę nad osobą pupila lub kuranda, albo obowiązki sądowe około administracji majątku takiej osoby, a to w części lub w całości, innemu Sądowi tej samej kategorii.

Oдносна uchwała wymaga poprzedniego przyzwolenia ze strony Sądu krajowego wyższego, Sądowi właściwemu przełożonego, jeżeliby się zaś rozchodziło o przekazanie powyższych spraw Sądowi z innego okręgu apelacyjnego albo jakiemu Sądowi zagranicznemu, należy zatwierdzenie wyżej określonej uchwały do Najwyższego Trybunału sprawiedliwości. Taka uchwała obowiązuje ten Sąd swojski, którego do sprawowania czynności opiekuńczych albo kuratelskich wezwano.

Odpowiednie wezwanie ma być wygotowane według przepisów §. 36, ustęp ostatni.

§. 112.

Który Sąd do ustanowienia kuratora dla szczegółowej sprawy spornej albo dla szczegółowego aktu jest powołany, ocenia się według przepisów o ustanowieniu kurateli w przypadkach szczegółowych według prawa cywilnego, a na koniec według przepisów o postępowaniu sądowym.

Jeżeliby w danym przypadku żaden inny przepis nie służył, będzie do ustanowienia kuratora ten Sąd powiatowy właściwym, który w chwili wniesienia podania o ustanowienie kuratora jest Sądem powszechnym strony proszącej w zakresie spraw spornych.

Uprawnienie dzieci nieślubnych.

§. 113.

Do spółdziałania w przysposobieniu i w uprawnieniu dzieci nieślubnych, gdy przysposobić lub uprawnnić się mająca osoba już ma ustanowionego opiekuna lub kuratora, będzie władza opiekunicza albo kuratelarna właściwą; w innych zaś przypadkach będzie właściwym Sąd powiatowy, do którego albo ojciec przybrany albo matka przybrana, lub też ojciec nieślubnego dziecka, jako do Sądu powszechnego dla spraw spornych należą.

Gdyby po śmierci ojca wypadło ustalić, że przeszkoda małżeńska została usunięta, albo zachodziła bezwinną nieświadomość przeszkody małżeńskiej (§. 160 p. k. u. c.), lub też ojcowstwo dziecka, po za małżeństwem urodzonego, w celu tegoż uprawnienia przez następne małżeństwo (§. 161 p. k. u. c.) stwierdzonem być miało, będzie władza opiekunicza albo kuratelarna dla wszystkich tych spraw wtedy właściwą jeżeli dla uprawnnić się mającej osoby opiekun lub kurator już został ustanowiony; po za tym przypadkiem zaś ten Sąd powiatowy, który jest Sądem powszechnym uprawnnić się mającej osoby dla spraw spornych.

Dobrowolna separacja i rozwód.

§. 114.

Do przyzwolenia na dobrowolną separację i rozwód podług §. 133 p. k. u. c. będzie ten Sąd powiatowy powołany, który jest Sądem powszechnym męża.

Doniesienie o połączeniu się małżonków rozwiedzionych może być podane albo w Sądzie, który na proszoną separację przyzwolił, albo w Sądzie powiatowym, pod którym małżonkowie w chwili owego doniesienia wspólnie mieszkali. W tym ostatnim przypadku należy w doniesieniu wskazać Sąd, który na separację przyzwolił, ażeby mu odpowiednie zawiadomienie mogło być uczynione.

Amortyzacja dokumentów.

§. 115.

Prośby o wydanie za wezwań w celu amortyzacji obligów państwa i porównanych z nimi papierów kredytowych, należy podawać w Trybunale pierwszej instancji, znajdującym się w miejscu, gdzie się prowadzą odnośne księgi kredytowe.

Dla amortyzacji zatraconych weksli, jako też dokumentów, do amortyzacji których należy stosować przepisy artykułu 73 ord. weksl., właściwym będzie Sąd handlowy (senat handlowy Sądu obwodowego albo krajowego) miejsca zapłaty.

Które Sądy są właściwymi dla wprowadzenia i dozwoleń amortyzacji wszelkich innych dokumentów, określają szczegółowe przepisy, w tej materji wydane.

W braku takich przepisów, będzie dla postępowania amortyzacyjnego i orzeczenia amortyzacji ten Sąd powiatowy właściwym, który w chwili podania odnośnej prośby jest dla strony proszącej Sądem powszechnym w sprawach spornych.

Sprawy ordynackie.

§. 116.

W sprawach ordynackich niespornych, zaliczając do nich także pertraktację majątku ordynackiego po śmierci posiadacza ordynacji, tudzież orzeczenie zgaśnięcia ordynacji i przyzwolenie na zniesienie tejże, ten Sąd obwodowy albo krajowy występować będzie, który był Sądem powszechnym fundatora ordynacji w chwili jego śmierci, chyba że w zatwierdzonych statutach szczegółowej ordynacji inna instancja ordynacka została ustanowiona. Natomiast co się tyczy ordynacji, które już przed niniejszem prawem w życie weszły, występować będą w ich sprawach Sąd, który do wykonywania sądownictwa w niespornych sprawach ordynackich dotąd był właściwym.

W razie zgaśnięcia ordynacji na skutek śmierci ostatniego posiadacza, wprawdzie instancja spadkowa zmarłego pertraktację przeprowadzi, ale wydanie oświadczenia co do istnienia ordynacji, również i w tym przypadku do Sądu ordynackiego należy, w którym Sąd ten nie jest zarazem Sądem pertraktacji spadkowej.

Akty realne.

§. 117.

Wszelkie akty realne, a w szczególności: oględziny sądowe i zaopiniowanie przez znawców,

spisanie inwentarza, oszacowanie, przetarg, wprowadzenie administratora, przeprowadzi Sąd powiatowy, chyba że co do szczegółowych aktów albo co do oznaczonego postępowania inaczej jest postanowionem; wszelako wykonanie tego rodzaju aktów realnych, gdy się takowe tyczą dóbr tabularnych albo lennych, lub też ze związku gminnego wyłączonych, należy do Sądu obwodowego albo krajowego miejsca położenia rzeczy.

Prowadzenie ksiąg publicznych.

§. 118.

Do prowadzenia ksiąg publicznych o dobrach nieruchomości, podlegających przepisom powszechnej ustawy hipotecznej, następujące Sądy będą powołane:

1. dla dóbr, dotychczas przedmiotem księgi tabularnej albo lennej będących, Trybunał pierwszej instancji miejsca, gdzie się Tabuła krajowa albo lenna znajduje;

2. dla dóbr nieruchomości, położonych w okręgu miasta gdzie Trybunał pierwszej instancji ma swą siedzibę, tamże istniejący Trybunał pierwszej instancji;

3. dla wszystkich innych dóbr nieruchomości, Sąd powiatowy, w okręgu którego odnośne dobra albo główne części takowych są położone.

Aż do dalszego rozporządzenia, pozostaną w mocy dotychczasowe przepisy o prowadzeniu ksiąg publicznych o dobrach nieruchomości, na obszarze gminnym miasta Wiednia położonych.

Wypowiedzenie wierzytelności hipotecznych.

§. 119.

Sądowe wypowiedzenie wierzytelności hipotecznych (§. 59 powszechnej ustawy hipotecznej) nastąpi zawsze w Sądzie hipotecznym.

Potwierdzenia o prowadzeniu ksiąg handlowych.

§. 120.

Potwierdzenia, że księga handlowa odpowiada przepisom prawnym, wydawać będzie Sąd handlowy, obwodowy, albo krajowy, mający siedzibę w miejscu, gdzie się owa księga prowadzi; w innych zaś przypadkach, Sąd powiatowy, w okręgu którego księga handlowa jest utrzymywana.

Zawierzytelnienia podpisów i odpisów, i przyjmowanie ostatniej woli rozporządzeń.

§. 121.

Każdy Sąd powiatowy mocen jest zawierzytelniać podpisy, widymować odpisy i przyjmować ostatniej woli rozporządzenia do sądowego przechowania.

Kilka Sądów powiatowych w jednej miejscowości.

§. 122.

W przypadkach, w których Sąd powszechny dla spraw spornych pewnej osobie służący, rozstrzyga o własności dla sprawy sądownictwa niespornego, a ta ostatnia ma być wniesioną do Sądu powiatowego w miejscu, dla którego kilka Sądów powiatowych istnieje, będzie dla tej sprawy niespornej właściwym Sąd, pod którym owa osoba zamieszkała, a gdy nie ma zamieszkania, pod którym ona przebywa. Gdyby zaś ta osoba w owej miejscowości nie miała stałego mieszkania, ani też tam nie przebywała, wolno sprawę podać w którymkolwiek ze znajdujących się tam Sądów powiatowych.

Ischl, dnia 1. sierpnia 1895.

Franciszek Józef r. w.

Kielmansegg r. w.

Krall r. w.

T r e ś ć.

	Strona		Strona
Część pierwsza.		Część druga.	
O sądownictwie w ogólności. §§ 1—48.		O sądownictwie w sprawach spornych. §§. 49—104.	
Rozdział pierwszy.		do 104.	
O Sądach i organach sądowych §§. 1—18	333	Rozdział pierwszy	
Rozdział drugi.		Właściwość przedmiotowa §§. 49—64	341
Nieprzyjęcie sędziów i innych organów sądowych		Rozdział drugi.	
§§. 19—27	336	Właściwość miejscowa §§. 65—104	344
Rozdział trzeci.		Część trzecia.	
O właściwości §§. 28—48	337	O sądownictwie w sprawach niespornych.	
		§§. 105—122	349

